TVÅ SPRÅK ELLER FLERA?

Råd till flerspråkiga familjer

ክልተ ቋንቋታትዶ ዝያዳ፤

ምኽሪ ንብዝሒ-ቋንቋ ዘሎዎም ስድራ-ቤታት

Tigrinsk version

MYNDIGHETEN FÖR SKOLUTVECKLING och SPRÅKFORSKNINGSINSTITUTET I RINKEBY

TVÅ SPRÅK ELLER FLERA? Råd till flerspråkiga familjer

Beställs från:
Liber Distribution
162 89 Stockholm
e-post: skolutveckling@liber.se
tel: 08-690 95 76
fax: 08-690 95 50
Best. nr: U06:110

Text: Språkforskningsinstitutet i Rinkeby
© Myndigheten för skolutveckling 2006
Översättning: Admas förlag
Foto: Ann Eriksson, där ej annat anges
Produktion och grafisk form: Ord & Bildmakarna AB, Stockholm
Tryck: Sjuhäradsbygdens tryckeri, Borås
ISBN: 91-85128-50-3

Innehåll

Tvåspråkighet – en värdefull resurs 2

Flerspråkiga familjer är olika 2

Kan barn lära sig två eller flera språk lika bra? 4

Vilket språk ska vi tala med vårt barn
då vi föräldrar talar ett annat språk än svenska? 5

Vilket språk ska jag tala med barnet
om vi föräldrar har olika modersmål? 6

Kommer mitt barn att lära sig svenska om jag
fortsätter att tala mitt modersmål med barnet? 8

Är det dåligt om mitt barn blandar språken? 10

Vad ska jag göra
om mitt barn bara svarar på svenska? 12

Vad kan jag göra för att stödja
mitt barns utveckling i modersmålet? 14

Hur kan jag stödja
mitt barns språkutveckling i svenska? 16

Vad ska jag göra
om mitt barn slutar prata i förskolan? 18

Ska mitt barn ha modersmålsstöd i förskolan? 20

Ska mitt barn läsa ämnet modersmål i skolan? 22

Ska mitt barn läsa ämnet
”Svenska som andraspråk” i skolan? 24

Några ordförklaringar 26

För vidare läsning och andra tips 28

ትሕዝቶ

ድርብ-ቋንቋነት - ጠቓሚ ሃብቲ 3

ብዝሒ-ቋንቋ ዘሎዎም ስድራ-ቤታት በበይኖም'ዮም..... 3

ቁልዑ ክልተ ወይ ዝያዳ-ቋንቋታት ኬጽንዑ ይኽእሉዶ?..... 4

እቶም ቋንቋ ኸወደን ዘይንዛረብ ወለዲ
ምስ ደቅና በየናይ ቋንቋ ንዛረብ? 5

ወለዲ ዝተፈላለየ ቋንቋ-ኣደ ምስ ዚህልወና፡
ምስ ውላደይ በየናይ ቋንቋ ክዛረብ? 6

ንውላደይ ብቋንቋይ ክዛርቦ እንተ ቐጺሉ፡
ውላደይ ቋንቋ ኸወደን ይምሃርዶ? 8

ውላደይ ቋንቋታት እንተ ሓዋወሰ ሕማቕዶ ኢዩ? 10

ውላደይ ብቋንቋ ኸወደን ጥራይ እንተ መለ'ሰለይ፡
እንታይ ክገብር? 12

ንውላደይ ኣብ ምምዕባል ቋንቋ-ኣደ ንምሕጋዝ፡
እንታይ ክገብር እኽእል? 14

ንምዕባለ ቋንቋ ኸወደን ውላደይ፡ ብኸመይ ክድግፎ እኽእል?.. 16

ውላደይ ኣብ ቅድመ-ትምህርቲ ምዝራብ እንተ ኣቋረጸ፡
እንታይ ክገብር? 18

ውላደይ ኣብ ቅ.ትምህርቲ ሓገዝ ቋንቋ-ኣደ የድልዮዶ?..... 20

ውላደይ ኣብ ቤት-ትምህርቲ ቋንቋ-ኣደ ኪምሃር የድልዮዶ?... 22

ውላደይ ኣብ ቤት-ትምህርቲ፡
“ኸወደን ከም ካልኣይ ቋንቋ” ኪምሃር የድልዮዶ?..... 25

ገለ መግለጽታት ቃላት 27

ንዝያዳ ንባብን ካልኣት ነኣሽቱ ሓበሬታታትን 28

Tvåspråkighet – en värdefull resurs

De flesta människor i världen är två- eller flerspråkiga.

Två- och flerspråkighet är mycket värdefullt både för den enskilda människan och för samhället. Familjer som flyttat från ett land till ett annat har lättare att hålla kontakten med ursprungslandet om de bevarar sitt modersmål. Barnen i sådana familjer har större möjlighet att ta till sig föräldrarnas kulturarv om de kan föräldrarnas språk.

Den som är tvåspråkig kan också lättare förstå värdet av kulturell mångfald och kan där igenom få en rikare bild av världen.

Modersmålet betyder också mycket för kontakten i familjen och med släktingar, vilket hjälper barnet att känna sig säkrare i sin egen identitet och tillhörighet.

Alla barn kan lära sig två eller flera språk samtidigt, men det är inte så vanligt att man lär sig båda språken lika bra.

För att barnen ska kunna utveckla båda språken till en mycket hög nivå krävs att både hem, förskola och skola aktivt hjälps åt. Det är viktigt att de vuxna i barnens omgivning, på olika sätt, uppmuntrar och stöder användningen av minoritetsspråket. Genom att använda minoritetsspråket – inte bara i familjen, utan också på lekplatsen, i förskolan, i klassrummet och på arbetet – kan föräldrar och lärare konkret visa barnen att det är naturligt med flerspråkighet.

Tvåspråkigheten för med sig så mycket positivt att de flesta familjer som har två eller flera språk aldrig skulle kunna tänka sig att vara utan dem.

Den tvåspråkiga utvecklingen underlättas också om det övriga samhället är positivt till att människor talar flera språk.

Flerspråkiga familjer är olika

Familjer kan vara två- eller flerspråkiga på många olika sätt. Båda föräldrarna kan ha ett gemensamt modersmål som är ett annat språk än svenska, t ex somaliska. En förälder kan ha sitt ursprung i ett land där man talar ett språk hemma och ett annat i skolan, t ex kurdiska hemma och turkiska i skolan. Föräldrarna kanske inte har samma modersmål, utan barnet får redan från början höra två eller tre språk hemma, t ex i en familj med en arabisktalande pappa och finsktalande mamma och kanske föräldrarna använder ytterligare ett annat språk för att tala med varandra, t ex engelska. Alla familjer består inte heller av ”mamma-pappa-barn,” utan också av äldre släktingar som har en aktiv roll i barnens fostran och som kanske också tillför ytterligare språk i barnets värld. Även ensamstående föräldrar kan ibland vilja satsa på tvåspråkighet.

ዝበዝሑ ህዝብታት ዓለም ሰብ ድርብ ወይ ብዙሕ ቋንቋ ኢዮም።

ድርብ ወይ ብዝሑ-ቋንቋ ንውልቀ-ሰብ ይኹን ንሕብረተ-ሰብ ኣዝዩ ጠቓሚ ኢዩ። ካብ ሓደ ሃገር ናብ ካልእ ሃገር ዝቐየሩ ስድራቤታት፡ ቋንቋ ኣደኦም ምስ ዚዕቅቡ ምስ ሃገሮም ርክቦም ኪቕጽሉ ዝቐለለ ይኸውሎም። ካብ ከምዚ ኣቶም ዓይነት ስድራ-ቤታት ዝተወልዱ ቈልዑ፡ ቋንቋ ስድራኦም ኪዛረቡ ዚኽእሉ ምስ ዝኸውኑ፡ ባህሊ ስድራቤቶም ንኺቕበሉ ዝዓበየ ዕድል ኣሎዎም።

ድርብ ቋንቋ ዘሎዎም ሰባት፡ ጥቕሚ ብዝሑ-ባህልታት ብቐሊሉ የስተማቕሩ፡ ሰፊሕ ኣረኣኣያ ዓለም ኪፈጥሩ ከኣ ይኽእሉ።

ቋንቋ ኣደ፡ ንርክብ ኣብ መንጎ ስድራቤታትን ኣዝማድን፡ ንቈልዑ ከኣ ኣብ ናይ ገዛእ ርእሶም መንነትን ዝምድናን ርግጸኛታት ኪኸውኑን ኣዝዩ ጠቓሚ ኢዩ።

ሙሉም ቈልዑ ክልተ ወይ ዝያዳ ቋንቋታት ኣብ ሓደ ግዜ ኬጽንዑ ይኽእሉ ኢዮም። ግን ንኽልቲኡ ቋንቋታት ብማዕረ ዚኽእሉዎ ሳሕቲ ኢዩ።

ቈልዓ፡ ንኽልቲኡ ቋንቋታት ብዝለዓለ ደረጃ መታን ኬማዕብሎ፡ ሓገዝ ስድራ-ቤትን ቅድመ ትምህርትን ቤት ትምህርትን የድሊ። ምስቲ ቈልዓ ርክብ ዘሎዎም ዓበይቲ፡ እቲ ቈልዓ ቋንቋ ኣደኡ ንኺጥቀም ብዝተፈላለየ መንገዲ ኬተባብዑዎን ኪድግፉዎን ኣድላዩ ኢዩ።

ቋንቋ ውሑዳን ብምጥቃም - ኣብ ስድራ-ቤታት ጥራይ ዘይኮነ፡ ኣብ ቦታ መጻወቲ፡ ኣብ ቅድመ ትምህርቲ፡ ኣብ ክፍልን ኣብ ስራሕን - ስድራ ቤታትን መምህራንን ነቲ ቈልዓ ብዝሑ ቋንቋ ምህላው ባህርያዊ ከም ዝኸውን ብጭቡጥ ኬርእዩዎ ይኽእሉ። ድርብ-ቋንቋነት ብዙሕ ኣወንታዊ ነገራት ስለ ዘሎዎ፣ መብዛሕትኦም ክልተ ወይ ሓያለ ቋንቋ ዘሎዎም ስድራቤታት ነዞም ቋንቋታት'ዚኣቶም ኬልግሱዎም ኢልካ ምሕሳብ ብፍጹም ዘይክኣል'ዩ።

እቲ ዝተረፈ ሕብረተ-ሰብ፡ ሰባት ብብዙሕ ቋንቋታት ምዝራቦም ብኣወንታዊ ዓይኒ ምስ ዚርእዩ፣ ምዕባሌ ክልተ ቋንቋ ይቕልል።

ብዝሑ-ቋንቋ ዘሎዎም ስድራ-ቤታት በበይኖም'ዮም

ስድራ-ቤታት ብዝተፈላለየ መንገዲ፡ ሰብ ድርብ ወይ ሓያለ ቋንቋ ኪኸሎ ይኽእሉ'ዮም። ክልቲኦም ወለዲ ሓደ ቋንቋ-ኣደ - ሽወደን ዘይኮነ - ኪህልዎም ይኽእል። ንኣብነት ሶማልኛ። ሓደ ወላዲ ኣብ ቤቱ፡ ሓደ ቋንቋ፣ ኣብ ቤት-ትምህርቲ ኸኣ፡ ካልእ፣ ዚዝረቦ ሃገር ዝመጸ ይኸውን። ከም ኩርድ ኣብ ገዛ፡ ቱርኪ ኸኣ ኣብ ቤት-ትምህርቲ። ወለዲ እውን ሓደ ቋንቋ-ኣደ ዘይብሎም ኪኸሎ ይኽእሉ። ስለዚ ቈልዓ ካብ መጀመርታ ኣትሒዙ ንኽልተ ወይ ሰለስተ ቋንቋታት ይቃላዕ። ኣብ ዓረብኛ ዚዛረብ ኣቦን ቋንቋ ፊንላንድ እትዛረብ ኣደን፡ ዘሎዎም ስድራ-ቤት፣ መራኸቢ ዚኸሮም ሳልሳይ ቋንቋ ንኣብነት እንግሊዝኛ፡ ይጥቀሙ ይኸሎ። ሙሉም ስድራ-ቤታት "ብኣደ፡ ብኣቦ፡ ብውላድ" ጥራይ ዝቜሙ ኣይኮኑን። ኣብ ምዕባይ ውላድ ዓቢ ግደ ዚጻወቱ፡ ካልኦት ኣዝማድ'ውን ኣለዉ። እዚኣቶም'ውን ኣብ ዓለም ናይ'ቲ ቈልዓ ካልእ ቋንቋ የእትዉ ይኸሎ። ሓደ-ሓደ እዋን በይኖም ደቆም ዜዕብዩ ስድራ'ውን፡ ደቆም ድርብ-ቋንቋ ኪህልዎም ይምነዩ ኢዮም።

Kan barn lära sig två eller flera språk lika bra?

Ja, men eftersom man ofta använder de olika språken i skilda sammanhang är det vanligt att tvåspråkiga barn klarar vissa ämnesområden och situationer bättre på det ena språket än på det andra. Barnet har kanske lättare att berätta på svenska vad som har hänt i skolan, medan det föredrar sitt modersmål för att tala om sådant som hör familjen till, t ex mat, kläder och släktingar. Barnet kanske använder sitt modersmål i samtal med äldre släktingar och föräldrar men växlar mellan de olika språken när det talar med syskon och kamrater. Sådana språkanvändningsmönster är naturliga för tvåspråkiga individer och brukar förändras under livets gång.

ቄልዑ ክልተ ወይ ካብኡ ዝያዳ ቋንቋታት ብማዕረ ኬጽንዑ ይኽእሉዶ?

እወ! እንተኾነ ነቶም ዝተፈላለዩ ቋንቋታት ኣብ ዝተፈላለዩ ትሕዝቶታት ስለ ዚጥቀሙሎም፣ ድርብ ቋንቋ ዘሎዎም ቄልዑ መብዛሕትኡ ግዜ ንዝተላዕለ ኣርእስትን ኵነታትን ካብ በቲ ካልኣይ በቲ ቀዳማይ ቋንቋኦም ብዝበለጸ ኪገልጹዎ ይኽእሉ። ምናልባት'ውን ኣብ ቤት-ትምህርቲ ንዝተገብረ ነገራት ኪገልጹ ከለዉ፣ ብሽወደን፡ ኣብ ቤት ዝተገብረ ነገራት ከኣ ብቋንቋ ኣደኦም ምግላጽ ይቐለሎም ይኸውን - ንኣብነት መግቢ፡ ክዳን፡ ኣዝማድ።

ምናልባት'ውን ምስ ስድራኦምን ዓበይቲ ኣዝማዶምን ኪዛረብ ከለዉ፡ ቋንቋ ኣደኦም፣ ምስ ኣሕዋቶምን መሓዙቶምን ከኣ፡ ካብቲ ሓደ ቋንቋ ናብቲ ሓደ ይለዋውጡ ይኸኑ። ከምዚ ዓይነት ኣጠቓቕማ ቋንቋ፡ ኣብ መንጎ ድርብ ቋንቋ ዘሎዎም ቄልዑ ባህርያዊ ኢዩ። እናዓበዩ ምስ ከዱ ኸኣ እናተቐየረ ይኸይድ።

Vilket språk ska vi tala med vårt barn då vi föräldrar talar ett annat språk än svenska?

Tala det språk ni behärskar bäst och som ni kan uttrycka er mer nyanserat på. För många är det modersmålet. Det är också lättare att uppfostra sina barn på ett språk som man bättre kan uttrycka sina känslor på. Många vuxna har också lättare att återge sagor och berättelser från sin egen barndom, sjunga sånger eller göra rim och ramsor tillsammans med barnet på det språk de själva talade som barn. Sådana aktiviteter betyder mycket inte bara för kontakten med barnet utan också för barnets allmänna språkutveckling.

Välj det språk som känns naturligast!

እቶም ቋንቋ ኸወደን ዘይንዛረብ ወለዲ ምስ ደቅና በየናይ ቋንቋ ንዛረብ?

በቲ ኣጸቢቕካ እትመልኮን ኣጸሪኻ ክትገልጸሉ እትኽእልን ቋንቋ ተዛረብ። እዚ ንመብዛሕትኡ ሰብ ቋንቋ ኣደኡ ኢዩ። ንውላድካ፡ በቲ ንስምዒትካ ብዝበለጸ ክትገልጸሉ እትኽእል ቋንቋ ምዕባዩ ኸኣ ይቕልል። ንብዙሓት ዓበይቲ እውን ንደቆም፡ ብቼልዑቶም ንዝተነግሩዎ ጽውጽዋያትን ዛንታ ታትን ምንጋር፡ ምዝማርን ቃላት ምግጣምን፡ በቲ ንሳቶም ዝዓበዩሉ ቋንቋ ኪጥቀሙ ከለዉ ይቕለሎም። ከምዚ ዝኣመሰሉ ንጥፈታት፡ ምስ ውላድካ ርክብ ምፍጣር ጥራይ ዘይኮነ፡ ንሓፈሻዊ ምምዕባል ቋንቋ ቁልዑ'ውን ዓቢ ግደ ኣሎዎ።

እቲ ባህርያዊ ኮይኑ ዚስማዓካ ቋንቋ ተጠቐም።

Vilket språk ska jag tala med barnet om vi föräldrar har olika modersmål?

Också i familjer där föräldrarna har olika modersmål brukar man rekommendera att var och en använder sitt modersmål tillsammans med barnet. Alltså: En person – ett språk. Barnet har då lättare att vänja sig vid att koppla ihop det ena språket med mamma och det andra med pappa. När hela familjen är tillsammans kan man välja det som känns naturligast; ett av modersmålen, svenska eller något annat gemensamt språk – eller att kombinera flera olika språk.

I familjer där den ena föräldern är svenskspråkig och den andra har ett annat modersmål är det också bra att varje förälder talar ”sitt” språk. Det är troligt att svenskan kommer att bli det dominerande språket i den här typen av familjer, men vill man att barnet ska bli tvåspråkigt är det viktigt att på olika sätt ge extra stöd för utvecklingen i minoritetsspråket.

ወለዲ ዝተፈላለየ ቋንቋ-ኣደ ምስ ዚህልወና፡ ምስ ውላዶይ በየናይ ቋንቋ ክዛረብ?

ኣብ ሓደ ስድራ-ቤት እቶም ወለዲ ዝተፈላለየ ቋንቋ-ኣደ ምስ ዚህልዎም፣ ምስ ውላዶም በብቋንቋኦም ኪዛረቡ ይምረጽ። ማለት፡ ሓደ ሰብ፡ ሓደ ቋንቋ። በዚ መንገዲ'ዚ እቲ ቈልዓ፡ ሓንቲ ቋንቋ ምስ ኣደኡ፡ ሓንቲ ቋንቋ ምስ ኣቦኡ ኬዛምድ ይቕለሉ። እቲ ስድራ-ቤት ብሓደ ኪህሉ ከሎ ኸኣ፡ እቲ ዝጠዓመ ኪምረጽ ይክኣል - ሓንቲ ካብ ቋንቋ-ኣደ፡ ሽወደን፡ ወይ ካልእ ናይ ሓባር ቋንቋ፡ ወይ'ውን ዝተሓዋወሰ በበይኑ ቋንቋታት።

ኣብ ሓደ ስድራ-ቤት፡ እቲ ሓደ ወላዲ ሽወደን ዚዛረብ፡ እቲ ሓደ ኸኣ ካልእ ዚዛረብ ምስ ዚኸውን፣ ነፍሲ ወከፎም ነናቶም ቋንቋ ኪዛረቡ ጽቡቕ'ዩ። ኣብ ከምዚ ዝኣመሰሉ ስድራ-ቤታት፡ ሽወደን እቲ ዓብላሊ ቋንቋ ክይኸኑ ኣይ ተርፍን፤ እንተኾነ እቲ ቈልዓ በዓል ክልተ ቋንቋ ኪኸውን ምስ ዚድለ፣ ነዚ ቋንቋ-ውሑዳን ኬማዕብል ብዝተፈለየ መንገዲ ኪድገፍ ኣድላዩ ኢዩ።

Kommer mitt barn att lära sig svenska om jag fortsätter att tala mitt modersmål med barnet?

Ja, det finns till och med forskning som visar att det går bättre att lära sig ett andraspråk om man samtidigt får en god grund i sitt förstaspråk. De båda språken behöver inte konkurrera, utan kan fungera som stöd för varandra. Om barnet har lärt sig ett begrepp på sitt modersmål (t ex gaajaysan på somaliska) är det lättare att lära sig ordet för motsvarande begrepp på svenska (hungrig) och omvänt.

Alla föräldrar önskar att det ska gå bra för deras barn i skolan och därför vill de att barnen tidigt ska lära sig svenska. Men detta betyder inte att föräldrarna ska sluta använda modersmålet när de talar med barnen. Däremot kan föräldrarna hjälpa barnen att få kontakt med det svenska språket. Det bästa sättet för barn att lära sig svenska är att de får använda det tillsammans med svensktalande kamrater och vuxna. Det vanligaste är att detta sker i förskolan och kanske med föräldrarnas vänner och bekanta.

ንውላደይ ብቋንቋይ ከዛርቦ እንተ ቐጺሉ፡ ውላደይ ቋንቋ ሽወደን ኪምሃር ይኽእልዶ?

እወ ይኽእል! ዝተገብረ መጽናዕቲ ከም ዘረጋገጸ፣ ቁልዓ ጽቡቕ መሰረት ናይ ቋንቋ ኣደኡ ምስ ዚህሉም፣ ነቲ ካልኣይ ቋንቋኡ ብዝበለጸ የጽንየ። እተን ክልተ ቋንቋታት ነንሓድሕደን ኪደጋገፉ ደኣ'ምበር፣ ኪወዳደራ ኣየድልን። ሓደ ቜልዓ ንሓደ ኣምር ብቋንቋ ኣደኡ - ንኣብነት gaajayasan (= ጥምየት) ብሶማልኛ ተረዲኡዎ እንተ ጸኒሑ፣ ነታ ቓል'ቲኣ ብሽወደን (hungrig) ኬጽንዓ ይቐለሉ። ከምኡ'ውን ካብ ሽወደን ናብ ሶማልኛ።

ኵሎም ወለዲ ደቆም ኣብ ቤት-ትምህርቲ ኪዕወቱ'ዮም ዚደልዩ። ምስ'ዚ ኸኣ ብእዋኑ ሽወደን ኪኽእሉ ይደልዩ ዎም። እዚ ማለት ግን ስድራ-ቤታት ምስ ደቆም ብቋንቋ ኣደኦም ምዝራብ ኬቋርጹ ማለት ኣይኮነን። ብኣንጻሩ፡ ወለዲ ንደቆም ምስ ቋንቋ ሽወደን ንኺላለዩ ኪሕግዙዎም ይኽእሉ። ቁልዓ ቋንቋ ሽወደን ኪምሃረሉ ዚኽእል ዝበለጸ መንገዲ፡ ነቲ ቋንቋ ምስ ሽወደን ዝቋንቋኦም መሓዙቱን ዓበይትን ምስ ዚጥቀመሉ ኢዩ። እዚ መብዛሕትኡ ኣብ ቅድመ-ትምህርትን ምናልባት ከኣ ምስ መሓዙት ወለድን ምስ ወለዱ ዚፋለጡን ሰባት ይፍጸም።

Är det dåligt om mitt barn blandar språken?

Nej, vanligtvis inte. Det är helt normalt att små barn blandar ord från de olika språken i ett och samma yttrande. Detta kan bero på att de ännu inte lärt sig att skilja mellan de olika språken eller på att de saknar ord på det ena eller andra språket.

En annan vanlig företeelse är den mer eller mindre medvetna växling mellan språken som äldre barn och vuxna kan göra, när de talar med andra tvåspråkiga. Denna så kallade kodväxling är något som är naturligt för tvåspråkiga. De utnyttjar helt enkelt möjligheten att växla språk som ytterligare ett uttrycksmedel, för att t ex få fram en viss nyans eller känsla, citera vad någon exakt har sagt på ett annat språk eller för att skapa gemenskap mellan talare av samma språk. Många kan ha svårt att förstå eller acceptera ett sådant språkbruk. De kan tycka att det är dåligt att ”blanda” språken på det sättet och tro att det visar att man inte riktigt behärskar sina språk. Men forskningen visar att det krävs en ganska hög språkbehärskning för att kunna växla mellan språken på ett flytande sätt och att det är både naturligt och funktionellt i tvåspråkigas samtal.

ውላደይ ቋንቋታት እንተ ሓዋወሰ ሕማቕዶ ኢዩ?

ኣይፋልን! ቄልዓ ኣብ ሓደ ሓሳቡ ዚገልጸሉ እዋን፡ ዝተፈላለየ ቋንቋታት ኪሓዋውስ ልሙድ'ዩ። እዚ ኪኸውን ዚኽእል እቲ ቄልዓ ነቲ ቋንቋታት ገና ኪፈላልዮ ስለ ዘይከኣለ፣ ወይ ከኣ ነቲ ቓል በቲ ሓደ ቋንቋ ስለ ዘይፈልጦ ኢዩ።

እቲ ኻልእ ከኣ፡ ብፍላጥ ከምቲ ዕብይ ዝበሉ ቄልዑን ዓበይትን ዚገብሩዎ፣ ምስ ካልኦት ክልተ ቋንቋ ዚዛረቡ ክትዛረብ ከለኻ እትገብሮ ናይ ቋንቋ ምቅይያር'ዩ። እዚ “ምቅይያር ኮድ” ንሰብ ድርበ-ቋንቋ ዜጋጥም ባህርያዊ ኢዩ። ነቲ ቋንቋ ከም ዝያዳ መግለጺ፡ ንኣብነት ከም ካልእ መልክዕ ወይ መግለጺ ስምዒት፡ ካልእ ሰብ ብኻልእ ቋንቋ ዝበሎ ብልክዕ ንምጥቃስ፡ ወይ'ውን ኣብ መንጎ ሓደ ቋንቋ ዚዛረቡ ብጸይነታዊ ስምዒት ንምፍጣር'ዩ። ብዙሓት ሰባት ከምዚ ዝበለ ኣጠቓቕማ ቋንቋ ንምርዳእን ንምቕባልን ይብርትዖም'ዩ። በዚ ኣገባብ'ዚ ቋንቋታት “ምሕዋስ” ሕማቕ ይመስሎም ይኸውን። ቋንቋታት ፈላሊኻ ናይ ዘይምምላኽ ምልክት'ዩ ድማ ይብሉ። እንተኾነ፡ ምርምራት ከም ዜርእዩዎ፡ ሓደ ሰብ ኣብ መንጎ ክልተ ቋንቋታት ብዘይ ጸገም ኪለዋውጥ መታን ኪኽእል፣ ኣቐዲሙ ልዕል ዝበለ ደረጃ ክእለት ቋንቋ የድልዮ። እዚ ድማ ባህርያውን ልሙድን ክፋል ኣዘራርባ ናይ ሰብ ድርበ-ቋንቋ ኢዩ።

Vad ska jag göra om mitt barn bara svarar på svenska?

Det är inte ovanligt att barn under vissa perioder föredrar att använda svenska, även om föräldrarna försöker vara konsekventa och tala sitt modersmål med dem. Om föräldrarna vill att barnet ska bli tvåspråkigt är det viktigt att de fortsätter att använda modersmålet tillsammans med barnet. Det är bra om det också finns jämnåriga kamrater och andra vuxna som använder minoritetsspråket med barnet så att språket fyller en funktion också utanför familjen. I många fall har det visat sig att även om barn inte aktivt använder språket i någon större utsträckning så kan de ändå utveckla en hög passiv förmåga, som grund för att senare lära sig att använda språket också mer aktivt.

Om barnet använder svenska när föräldrarna talar sitt modersmål kan dessa försöka hjälpa barnet genom att svara med de rätta orden och uttrycken på modersmålet. Kontakten och kommunikationen med barnet är emellertid det mest grundläggande, oavsett vilket språk man använder. Det är viktigare att lyssna på vad barnet har att säga, än till hur och vilket språk de väljer att göra det på. Det gäller att vara tålmodig, för det tar tid att överföra sitt språk till barnet i en miljö där svenskan har så stort inflytande och ofta värderas mer.

ውላደይ ብቋንቋ ሽወደን ጥራይ እንተ መለ'ሰለይ፡ እንታይ ክገብር?

ኣብ ሓደ ዝተወሰነ እዋን፡ ዋላ'ውን ስድራኦም ንደቆም ብቋንቋ ኣደኦም ኬዛርቡዎም እንተ ፈተኑ፣ ቁልዑ ቋንቋ ሽወደን ኪጥቀሙ ይመርጹ። ወለዲ ደቆም ሰብ ድርብ-ቋንቋ ኪኸኑሉም ምስ ዚደልዩ፣ ብቋንቋ ኣደኦም ኬዛርቡዎም ኣድላዪ ኢዩ። እቲ ቋንቋ ካብ ስድራ-ቤት ወጻኢ'ውን ግደ ምእንቲ ኪህልዎ፣ ቡቲ ቋንቋ ውሑዳን ዚጥቀሙ መዛኑን ካልኦት ዓበይትን ኪህልዉ ጠቓሚ'ዩ። መብዛሕትኡ ግዜ ዋላ"ኳ እቲ ቈልዓ ነቲ ቋንቋ መዓልታዊ እንተ ዘይተጠቐመሉ፣ ኣብ ዳሕራይ ግዜ ብንጥፈት ኪጥቀመሉ መሰረት ዚኾኖ፡ ዓቢ ዕቑር ፍልጠት የማዕብል'ዩ።

ወለዲ ቋንቋ-ኣደ እናተጠቐሙ ከለዉ፣ እቲ ቈልዓ ቋንቋ ሽወደን ምስ ዚጥቀም፣ ወለዲ ብቕኑዕ ቃልን መግለጽን ገይሮም ብቋንቋ ኣደ ኪምልሱሉ ምፍታን፣ ብዙሕ ሓገዝ ይኸኖ። ኣየናይ ቋንቋ ከም እትጥቀም ብዘየገድስ፡ እቲ ዝለዓለ ሓገዝ ርክብን ዝርርብን'ዩ። እቲ ቈልዓ ከመይ ይዛረብን፡ ኣየናይ ቋንቋ ከም ዚመርጽን ካብ ምርኣይ፡ ነቲ ዚብሎ ምስማዕ ኢዩ እቲ ቀንዲ ኣድላዪ። ቋንቋ ሽወደን ልዑል ግምትን ሚዛንን ኣብ ዘሎዎ ኣከባቢ ንዚዓቢ ቈልዓ፣ ቋንቋ ኣደኡ ከተተሓላልፈሉ ግዜ ስለ ዚወስድ፣ ዓቕሊ ኪህልወካ ኣድላዪ ኢዩ።

Vad kan jag göra för att stödja mitt barns utveckling i modersmålet?

Turkiska barn i Turkiet och svenska barn i Sverige lär sig sitt modersmål i många olika situationer och med många olika människor; i familjen, tillsammans släkt och vänner, på gården, i affären, på bussen, i förskolan och i skolan. Hela dagen har de möjlighet att höra, tala och lära sitt modersmål. Många minoritetsbarn har mycket mer begränsade möjligheter för sin modersmålsutveckling. För flertalet är det framför allt i hemmet som barnet hör och använder modersmålet. Det ställer förstås större krav på föräldrarna att, tillsammans med förskolan och skolan, vidga barnens kontakter på modersmålet. Tillsammans måste de vuxna i barnens omgivning skapa möjligheter för barnen att få använda sitt modersmål så mycket som möjligt både i och utanför familjen, både tillsammans med jämnåriga och tillsammans med vuxna.

De allra flesta kommuner har verksamhet för föräldrar med hemmavarande barn i den s.k. öppna förskolan. Dit kan man gå för att träffa andra föräldrar och barn. I många kommuner erbjuder också biblioteken sagostunder på olika modersmål. Biblioteken har också barn- och ungdomsböcker på många olika språk att låna ut. Fråga i din kommun vilka möjligheter som finns där.

ንውላደይ ኣብ ምምዕባል ቋንቋ-ኣደ ንምሕጋዝ፡ እንታይ ክገብር እኽእል?

ቱርካውያን ቈልዑ ኣብ ቱርኪ፡ ሽወደናውያን ድማ ኣብ ሽወደን፡ ቋንቋ ኣደኦም ብዝተፈላለየ ኵነታትን ምስ ዝተፈላለዩ ሰባትን ይምሃሩዎ። ኣብ ስድራቤት፡ ምስ ኣዝማድ፡ ኣብ ደገ፡ ኣብ ሹቓት፡ ኣብ ኣውቶቡስ፡ ኣብ ቅድመ-ትምህርትን ቤት-ትምህርትን ንቋንቋ ኣደኦም ኵሉ ግዜ ኪሰምዑዎን ኪምሃሩዎን ተኽእሎታት ኣሎዎም። ብዙሓት ደቂ ውሑዳን፡ ንምዕባለ ቋንቋ ኣደኦም ኣዝዩ ዝተሓጽረ ዕድል'ዩ ዘሎዎም። ንመብዛሕትኦም፡ ቋንቋ ኣደኦም ዚሰምዑሉን ዚጥቀሙሉን ኣብ ቤቶም ጥራይ ኢዩ። እዚ ንስድራ ቤታት ደቆም ርክብ ምስ ቋንቋ ኣደኦም ምእንቲ ኬስፍሑ፡ ምስ ቅድመ-ትምህርትን ቤት-ትምህርትን ሓቢሮም ኪሰርሑ ዝያዳ ሓላፍነት የውድቖሎም። እቶም ኣብ ኣከባቢ እቲ ቈልዓ ዚርከቡ ዓበይቲ፡ ነቲ ቈልዓ ኣብ ቤት ይኹን ወጻኢ፡ ምስ መሳትኡን ካልኦት ዓበይትን፡ ቋንቋ ኣደኡ ኪጥቀመሉ ዚኽእለሉ ተኽእሎታት ኪፈጥሩሉ ኪጥርነፉ ይግባእ።

መብዛሕትኦም ዞባታት፡ ነቶም ምስ ውላዶም ኣብ ገዛ ዚውዕሉ ወለዲ፡ ክፉት ቅድመ-ትምህርቲ ዚብሃል ንጥፈታት ኣሎዎም። ካልኦት ወለድን ቈልዑን ክትረክብ፡ ናብኡ ክት ከይድ ይክኣል። ብዙሓት ዞባታት ከኣ ኣብ ቤተ-መጻሕፍቲ፡ ግዜ ጽውጽዋይ ብዝተፈላለየ ቋንቋታት ይውፍያ ኢየን። ብዝተፈላለየ ቋንቋታት እተጻሕፉ፡ ንቈልዑን መንእሰያትን ዜገልግሉ፡ ክትልቅሖም ኣትኽእል መጻሕፍቲ'ውን ኣለዉ ወን። እንታይ ዓይነት ተኽእሎታት ከምዘሎ ንምፍላጥ ነቲ ዞባ'ኻ ሕተት።

Hur kan jag stödja mitt barns språkutveckling i svenska?

En bra grund för barnets utveckling i svenska är ett gott samarbete mellan förskolan och skolan och föräldrarna. Förskolan och skolan har ett stort ansvar för barnens utveckling i svenska men föräldrarna kan också hjälpa till på olika sätt. Framför allt genom att uppmuntra barnens skolarbete på olika sätt. Också om föräldrarna inte kan så mycket svenska kan de hjälpa till med skolbarnens läxläsning.

Många föräldrar undrar hur deras barn kan lära sig svenska när barnen inte har några svenska kamrater att umgås med. Det finns minst två saker som föräldrar bör fundera på. För det första gäller det att på olika sätt skapa tillfällen för barnen att träffa personer som talar svenska. Det viktigaste är att barnet får många olika tillfällen att använda svenska tillsammans med kamrater och andra vuxna – det spelar mindre roll om dessa personer har svenska som modersmål eller inte. Föräldrarna kan t ex stimulera barnen att delta i aktiviteter där de kommer i kontakt med svensktalande barn såsom fotbollslag, körer, dansgrupper eller liknande.

För det andra gäller det att fundera på vilken förskola/skola som kan vara lämplig för barnet. Föräldrarna har rätt att ställa krav på att pedagogerna i såväl förskolan som skolan har en stor medvetenhet och kunnighet om tvåspråkig utveckling, andraspråksinlärning och hur man lär sig på ett andraspråk. Föräldrarna har också rätt att kräva att pedagogerna arbetar på ett sätt som gagnar deras barns språkutveckling, både på modersmålet och på svenska.

ንምዕባለ ቋንቋ ሽወደን ውላደይ፡ ብኸመይ ክድግፎ እኽእል?

እቲ ጽቡቕ መሰረት መማዕበሊ ቋንቋ ሽወደን ናይ ሓደ ቄልዓ፡ ጽቡቕ ምትሕብባር ኣብ መንጎ ቅድመ-ትምህርትን ቤት-ትምህርትን ወለድን ኢዩ። ቅድመ-ትምህርትን ቤት-ትምህርትን ኣብ ናይቲ ቄልዓ ምምዕባል ቋንቋ ሽወደን ዓቢ ሓላፍነት ኣሎዎም። ስድራቤት'ውን ብዝተፈላለየ መንገዲ፡ ብዝያዳ ኸኣ ኣብ ናይ'ቲ ቄልዓ ስራሕ ትምህርቲ ብዝተፈላለየ ኣገባብ ብምትብባዕ፡ ኪሕግዙ ይኽእሉ። ዋላ እቶም ወለዲ ቋንቋ ሽወደን ብዙሕ ዘይክእሉ እንተኾኑ'ውን፡ ኣብ ናይ'ቲ ተመሃራይ ዕዮ ቤት ኪሕግዙ ይኽእሉ።

ብዙሓት ወለዲ፡ ደቆም ምስኣቶም ዚጻወቱ ሽወደና ውያን መሓዙት እንተዘይብሎም ከመይ ገይሮም ቋንቋ ሽወደን ኪምሃሩ ይኽእሉ ዚብል ሕቶ ኣሎዎም። ወለዲ ኪሓስቡለን ዘሎዎም ብውሑድ ክልተ ነጥብታት ኣለዋ። እታ ቀዳመይቲ፡ እቲ ቄልዓ ብዝተፈላለየ መንገዲ ሽወደን ዚዛረቡ ሰባት ኪረኽቦ ዚኽእል ዕድላት ኪርከበሉ፤ እቲ ኣዝዩ ኣገዳሲ ከኣ፡ እቲ ቄልዓ ምስ ካልኦት መሓዙትን ዓበይትን - ቋንቋኦም ሽወደን ይኹን ኣይኹን ብዘየገድስ - ቋንቋ ሽወደን ኪጥቀመሉ ዚኽእል ዕድላት ኪረክብ ኢዩ። ንኣብነት ወለዲ እቲ ቄልዓ፡ ሽወደን ዚዛረቡ ቄልዑ ኣብ ዚርከቡዎ ምንቅስቓሳት ከም ኩዕሶ እግሪ፡ መዝሙር፡ ሳዕስ ዓት ወዘተ... ኪካፈል ኬተባብዑዎ የድሊ።

እታ ካልኣይቲ፡ ነቲ ቄልዓ፡ ኣየናይ ቅድመ-ትምህርትን ቤት-ትምህርትን ከምዚሰማምየ ኣብ ግምት ምእታው ኢዩ። እቶም ወለዲ፡ እቶም ኣብ ቅድመ-ትምህርትን ቤት-ትምህርትን ዘለዉ መምህራን፡ ሰፊሕ ፍልጠትን ንቕሓትን ናይ ምዕባለ ድርብ ቋንቋ፡ ትምህርቲ ካልኣይ ቋንቋን፡ ቄልዑ ንካልኣይ ቋንቋ ከመይ ከም ዚምሃሩን፡ ዚፈልጡ ኪኾኑ ኪጠልቡ መሰል ኣሎዎም። ከምኡ'ውን ወለዲ መምህራን ንናይ ደቆም ቋንቋ ኣደን ሽወደንን ብዚማዕብል መንገዲ ዚሰርሑ ኪኾኑ ኪጠልቡ መሰል ኣሎዎም።

Vad ska jag göra om mitt barn slutar prata i förskolan?

Vänta lite och se. Ibland när ett barn börjar i en förskola där modersmålet inte används, kan det hända att en så kallad ”tyst period” inträffar och barnet inte säger någonting på svenska under lång tid. Det är ingen fara om barnet verkar må bra i övrigt och om det kommunicerar på annat sätt under den här tiden, t ex genom att peka, visa vad det vill och förstås fortsätter att tala sitt modersmål hemma. Hela tiden samlar barnet kunskap om det nya språket även om det inte märks utåt. Oftast börjar barnet tala efter en periods tystnad, då det samlat tillräckliga kunskaper om det nya språket. Små barn mår dock bra om de märker att även deras modersmål används och uppskattas i förskolan.

ውላደይ ኣብ ቅድመ-ትምህርቲ ምዝራብ እንተ ኣቋረጸ፡ እንታይ ክገብር?

ቀሩብ ጽንሕ በል እሞ ተዓዘብ። ኣብ ገለ እዋን፡ ቁልዑ ኣብ'ቲ ቋንቋ ኣደኦም ዘይዝውተሮ ቅድመ ትምህርቲ ምስ ጀመሩ፡ “እዋን ስቕታ” ተባሂሉ ዚጽዋዕ ፍጻሜ የጋጥም ኢዩ። እቲ ቁልዓ ኸኣ ንነዊሕ እዋን ብሽወደን ሓንቲ ቃል እኳ ኣይውጽእን። ኣብ'ዚ እዋን”ዚ፡ ብ'ካልእ ኑነታቶም፡ ቅሱናት፣ ብ'ካልእ ኣገባብ ድማ ሓሳባቶም ዚገልጹ - ንኣብ ነት ንዝደለዩዎ እናኣርኣዩን እናኣመልከቱን - ኣብ ቤቶም ከኣ ብቋንቋ ኣደኦም ምዝራብ እንተ ዘየቋሪጾም፣ ጸገም የለን ማለት'ዩ። ቅልጡፍ ምልክት እኳ እንተ ዘይተራእየ፡ ኩሉ ግዜ ፍልጠት ናይ'ቲ ሓዲሽ ቋንቋ እናኣዋህለሉ'ዮም ዚኸዱ። ቁልዑ ድሕሪ'ቲ “እዋን ስቕታ”፡ እኹል ፍልጠት ናይ'ቲ ሓዲሽ ቋንቋ ምስ ኣዋህለሉ'ዮም ኪዛረቡ ዚጅምሩ። ብዝኾነ ነኣሽቱ ቁልዑ፡ ቋንቋ ኣደኦም ኣብ ቤት ትምህርቲ ቅቡልን ዚዝረበሉን ምኾኑ ምስ ተዓዘቡ ኢዮም ፍኹስ ዚብሉሎም።

Ska mitt barn ha modersmålsstöd i förskolan?

För att klara skolan och få en bra framtid i Sverige är naturligtvis goda kunskaper i svenska av avgörande betydelse. Men inlärningen av svenska behöver inte ske på modersmålets bekostnad. Forskningen har visat att det snarare är tvärtom; barn som får möjlighet att utveckla sitt modersmål i förskolan och skolan får också ofta bättre kunskaper i svenska och i andra skolämnen. Modersmålsstödet i förskolan kan fungera som en bro mellan hemmet och förskolan. Det ger också barnet en värdefull möjlighet att vidareutveckla sitt modersmål samtidigt som barnet utvecklar svenska som ett andraspråk.

Det är ganska vanligt att barn som har ett annat modersmål kommer i kontakt med svenskan först i förskolan. Ibland kan det finnas tvåspråkiga förskolor eller tvåspråkiga avdelningar för barn med samma modersmål. Där finns det både svenskspråkig personal och personal som talar barnets modersmål. Föräldrarna bestämmer själva om de vill ha sina barn på en sådan förskola.

Om barnet går i svensktalande grupp kan föräldrarna ansöka om modersmålsstöd. Då kommer en modersmålstränare (som förut kallades hemspråkstränare) till förskolan och pratar, leker och läser sagor med barnet på modersmålet. Fråga din förskola eller ansvarig tjänsteman i din kommun om vilka möjligeter som erbjuds.

ውላደይ ኣብ ቅድመ-ትምህርቲ ሓገዝ ቋንቋ-ኣደ የድልዮዶ?

ኣብ ቤት ትምህርቲ ምእንቲ ክትዕወትን ኣብ ሽወደን ጽቡቕ መጻኢ ንኽህልወካን ብቐዕ ክእለት ቋንቋ ሽወደን ኪህልወካ ወሳኒ ግደ ኣሎዎ። እንተኾነ፡ ቋንቋ ሽወደን ምምሃር ቋንቋ ኣደኻ ብምኽሳር ኪኸውን የብሉን። ብዝኾነ ምርምር ከምዜርእዩ፡ ብኣንጻሩ፡ እቶም ኣብ ቅድመ-ትምህርትን ቤት ትምህርትን ብቋንቋ ኣደኦም ኪምዕብሉ ዝጸንሑ ቁልዑ፡ ኣብ ቋንቋ ሽወደን ኰነ ካልኦት ዓይነታት ትምህርቲ ዝሓሸ ክእለት ይድልቡ። ኣብ ቅድመ-ትምህርቲ ዚውሃብ ሓገዝ ቋንቋ ኣደ፡ ኣብ መንነ ቤቶምን ቅድመ ትምህርትን ከም ድልድል የገልግል። እዚ ነቲ ቑልዓ ንቋንቋ ኣደኡ ብቐጻሊ ኬመሓይሽን ንቋንቋ ሽወደን ከኣ ከም ካልኣይ ቋንቋ ኬማዕብልን ጥቕሚ ዘሎዎ ተኽእሎ ይህቦ።

ካልእ ቋንቋ ኣደ ዘሎዎም ቁልዑ፡ ንመጀመርታ ግዜ ምስ ሽወደናውያን ዚራኸቡሉ፡ ኣብ ቅድመ ትምህርቲ ምኳኑ ዳርጋ ልሙድ ኢዩ። ሓደ-ሓደ ግዜ፡ ሓደ ቋንቋ-ኣደ ንዘሎዎም ቁልዑ፡ ድርብ ቋንቋ ዘሎወን ቅድመ ትምህርት ታት ወይ ከኣ ክፍልታት ኪህልዋ ይኽእላ። ኣብኡ ቋንቋ ሽወደን ዚዛረቡን ካልኦት ከኣ ቋንቋ ኣደ ናይቶም ቁልዑ ዚዛረቡን ሰራሕተኛታት ይህልዉ። ደቆም ኣብ ከምዚ ዝኣመሰለ ቅድመ-ትምህርቲ ኪምሃሩ ዚደልዩ እንተ ኾይኖም፡ ወለዲ ባዕላቶም ይውስኑ።

እቲ ቁልዓ፡ ምስቶም ሽወደን ዚዛረቡ ጉጅለ ምስ ዚኸውን፡ ወለዲ ሓገዝ ቋንቋ-ኣደ ኪውሃቡ ኬመልክቱ ይኽእሉ። ሽዑ መምህር ልምምድ ቋንቋ-ኣደ፡ ናብ'ቲ ቅድመ ትምህርቲ መጺኡ፡ ነቲ ቁልዓ ብቋንቋ ኣደኡ የዛርቦ፡ የጻውቶ፡ ጽውጽዋያት ይነግሮ። ኣብ ዞባኻ ንዚርከቡ ቅድመ-ትምህርቲ፡ ብዛዕባ እቲ ዘሎ ተኽእሎታት ምሕታት ይክኣል'ዩ።

Ska mitt barn läsa ämnet modersmål i skolan?

Forskning visar att tvåspråkiga barn som lärt sig läsa och skriva på sitt modersmål har lättare att utveckla och bevara det. Det bästa vore om alla barn först fick lära sig att läsa och skriva på sitt starkaste språk, som för många barn är modersmålet. Förmågan att läsa och skriva på ett språk underlättar sedan läsinlärningen på andra språk. Barn kan även lära sig läsa och skriva samtidigt på flera språk. I skolans modersmålsundervisning får barnet möjlighet att lära sig läsa och skriva på sitt modersmål. Genom att till exempel skriva brev, läsa böcker och annat skrivet material kan barnet fortsätta och utöka kontakten med ursprungslandet.

I skolan har barnet rätt till undervisning i modersmålet. Det måste finnas minst fem barn i kommunen för att bilda en grupp för modersmålsundervisning (tidigare kallad hemspråksundervisning). Om barn med samma språk går i olika skolor, samlar man dem på en skola under de timmar som modersmålsundervisningen sker. Undervisningen är frivillig och därför måste föräldrarna anmäla till skolan om de vill att barnet ska ha modersmålsundervisning. Om barnet inte kan så mycket svenska, har barnet också rätt att få studiehandledning på modersmålet. Det betyder att barnet får hjälp av en modersmålslärare i olika skolämnen. Läraren förklarar på modersmålet innehållet i det som klassen arbetar med och hjälper barnet i skolarbetet. Skolan bestämmer om barnet ska få studiehandledning.

Det finns också andra sätt att studera modersmålet. Fråga din skola vilka möjligheter som erbjuds och vad de innebär. För några språkgrupper och på några orter finns det t.ex. möjlighet att välja tvåspråkig undervisning i form av tvåspråkiga klasser eller språkligt inriktad friskola.

ውላደይ ኣብ ቤት-ትምህርቲ ንቋንቋ-ኣደ ከም ዓይነት ትምህርቲ ኪምሃሮዶ?

ምርምር ከም ዜርእዩ፡ ብቋንቋ ኣደኦም ምንባብን ምጽሓፍን ተማሂሮም ዝጸንሑ ሰብ ድርቢ-ቋንቋ ቄልዑ፡ ነቲ ቋንቋ ኦም ምምዕባሉን ምዕቃቡን ይቐለሎም። ኩሎም ቄልዑ ቡቲ ዝሓየለ ቋንቋኦም ኬንብቡን ኪጽሕፉን እንተ ዚምሃሩ እቲ ዝበለጸ ምኸሎ፡ እዚ ኸኣ ቋንቋ ኣደኦም'ዩ። ብሓደ ቋንቋ ምንባብን ምጽሓፍን ምኽኣል፡ ካልእ ቋንቋ ከተንብብ ንምምሃር ዝቐለለ ይኸውን። ቄልዑ ኣብ ሓደ እዋን ሓያለ ቋንቋታት ምንባብን ምጽሓፍን ኪምሃሩ'ውን ይኽእሉ'ዮም። ኣብቲ ኣብ ቤት ትምህርቲ ዚውሃብ ትምህርቲ ቋንቋ ኣደ፡ ቄልዓ ብቋንቋ ኣደኡ ምንባብን ምጽሓፍን ናይ ምምሃር ተኽእሎ ኣሎዎ። ንኣብነት ደብዳበ ብምጽሓፍን፡ መጻሕፍቲ ይኹን ካልኦት ጽሑፋት ብምንባብን፡ ርክብ ምስ መበቁል ሃገሩ ኪቕጽልን ኬዛይድን ይኽእል።

ቄልዓ ኣብ ቤት ትምህርቱ መሰል ትምህርቲ ቋንቋ ኣደ ኣሎዎ። ሓደ ጉጅለ ትምህርቲ ቋንቋ ኣደ ንምምስራት፡ ኣብ ዞባኦም ብውሑድ ሓሙሽት ተመሃሮ ኪህልዉ የድሊ። ሓደ ቋንቋ ዘሎዎም ቄልዑ ኣብ በበይነን ኣብያተ ትምህርቲ ዚምሃሩ እንተ ኾይኖም፣ ኣብ'ቲ ትምህርቲ ቋንቋ ኣደ ዚውሃበሉ ግዜ ኣብ ሓደ ቤት ትምህርቲ ይእከቡ። እቲ ትምህርቲ ብነጻ ድሌት'ዩ ዚውሃብ፤ ስለዚ ወለዲ ውላዶም ትምህርቲ ቋንቋ ኣደ ኪምሃር ዚደልዩ እንተ ኾይኖም፡ ንቤት ትምህርቲ ኬመልክቱ ኣሎዎም። እቲ ቄልዓ ቋንቋ ሽወደን ኣጸቢቕ ዘይመል'ኽ ምስ ዚኸውን፡ ብቋንቋ ኣደኡ ሓገዝ ትምህርቲ ኪረክብ መሰል ኣሎዎ። እዚ ማለት ድማ፡ እቲ ቄልዓ ኣብ በበይኑ ዓይነታት ትምህርቲ ብመምህር ቋንቋ-ኣደኡ ሓገዝ ይረክብ ማለት ኢዩ። መምህር፡ ንትሕ ዝቶ ናይ'ቲ መማህርቱ ዚምሃሩዎ ትምህርቲ ብቋንቋ ኣደኡ የረድኦን ኣብ መጽናዕቱ ይሕግዞን። ነቲ ቄልዓ ሓገዝ ትምህርቲ ብቋንቋ ኣደኡ ዜድልዮ እንተ ኾይኑ እቲ ቤት ትምህርቲ ይውስን።

ቋንቋ ኣደ ብኻልእ ኣገባብ እውን ክትምሃሮ ይክኣል'ዩ። ንዚውሃቡ ኣገልግሎታትን እንታይ ማለት ምኻኖም ንምፍላጥን ንቤት ትምህርቲ ኪሕተት ይክኣል። ንገለ ጉጅለ ቋንቋ ታትን ኣብ ገለ ቦታታትን ብመልክዕ ድርቢ-ቋንቋዊ ክፍል ታት ወይ ናብ ሓደ ቋንቋ ዘድሃበ ነጻ ቤት ትምህርቲ፡ ድርቢ-ቋንቋዊ ትምህርቲ ንምምራጽ ተኽእሎ ኣሎ።

Ska mitt barn läsa ämnet ”Svenska som andraspråk” i skolan?

I skolan kan man studera svenska antingen inom ämnet ”Svenska” eller inom ämnet ”Svenska som andraspråk”. Vilket av dessa ämnen som ditt barn bör läsa beror på vilka färdigheter i svenska som barnet har när det börjar skolan. Barn med ett annat modersmål än svenska har ju oftast inte hunnit lära sig lika mycket svenska som svensktalande barn när de börjar skolan. Då är det viktigt att barnet får en språkundervisning som utgår från just detta barns kunskaper och behov. Om barnet inte får bra hjälp att hämta in det språkliga försprång som de svensktalande barnen har, finns det risk att barnet får svårt att komma ikapp de andra. Och det kan påverka hur man klarar sig i de andra ämnena i skolan.

Målet för ämnet ”Svenska som andraspråk” är att eleverna ska uppnå samma nivå i svenska som elever med svenska som modersmål. Läraren i ”Svenska som andraspråk” vet vad som kan vara svårt för elever som inte har svenska som modersmål. Därför kan läraren anpassa undervisningen mer efter de enskilda elevernas kunskaper och behov. Undervisningen i ”Svenska som andraspråk” ska göra det möjligt för eleverna att använda svenskan som ett redskap för att tänka och för att uttrycka sig i tal och i skrift. Eleven ska också, vid sidan av modersmålet, kunna använda svenska språket som ett effektivt redskap för att inhämta kunskaper i andra ämnen.

Ofta bedrivs undervisningen i ”Svenska som andraspråk” i mindre grupper. Det ger eleverna bättre möjligheter att öva språket och läraren har mer tid och utrymme för varje elev. Till skillnad från undervisningen i en stor klass kan eleverna här oftare få komma till tals. I en mindre grupp är det också lättare att våga fråga och be läraren om hjälp när man inte förstår eller har svårt att hitta de rätta orden och uttryckssätten.

Fråga på ditt barns skola hur de bedriver undervisningen för tvåspråkiga elever både i ämnet ”Svenska som andraspråk” och i skolans övriga ämnen.

Elev i Rinkeby överlämnar klassens temaarbete till 2003 års nobelpristagare, J.M. Coetzee. Foto: Roger Vikström. © Pressens Bild

ውላደይ ኣብ ቤት-ትምህርቲ፡ "ሽወደን ከም ካልኣይ ቋንቋ" ኪምሃር የድልዮዶ?

ኣብ ቤት ትምህርቲ፡ ንቋንቋ ሽወደን ወይ "ሽወደን" ብዚብል ልሙድ ደረጃ፡ ወይ "ሽወደን ከም ካልኣይ ቋንቋ" ክትምሃር ይክኣል። ውላድካ ኣየናዮም ኪምሃር ከም ዘሎዎ ዜርኢ፡ በቲ ውላድካ ኣብ ምጅማር ትምህርቱ ዘሎዎ ፍልጠት ቋንቋ ሽወደን ኢዩ ዚውሰን። ካልእ ቋንቋ ኣደ ዘሎዎም ቁልዑ፡ መብዛሕትኡ ግዜ ትምህርቶም ኪጅምሩ ከለዉ፡ ክንዲ'ቲ ናይ ሽወደናውያን ቁልዑ ዚኣክል ቋንቋ ሽወደን ኣጽኒዖም ኪጸንሑ ኣየርክቡን ኢዮም። እሞ፡ ልክዕ ኣብ ክእለት እቲ ቋልዓ ዝተመርኰሰ ትምህርቲ-ቋንቋ ኪውሃቦ ኣድላዩ ኢዩ። ቁልዑ ነቲ ሽወደናውያን ዘሎዎም ድሕረ-ባይታ ናይ ቋንቋ ንኬርክቡ ሓገዝ እንተዘይረኺቦም ኣብ ቀጻሊ ትምህርቶም ጸገም ይረኽቡ። እዚ ኣብ ቤት ትምህርቲ ንዘለዉ ካልኦት ዓይነታት ትምህርቲ ንኺዕወቱ እውን ጸላዊ'ዩ።

ዕላማ "ሽወደን ከም ካልኣይ ቋንቋ": እቶም ተመሃሮ ብቋንቋ ሽወደን ኣብ'ቲ ሽወደናውያን በጺሖምዎ ዘለዉ ደረጃ ንኺበጽሑ ኢዩ። መምህር ኣብ "ሽወደን ከም ካል ኣይ ቋንቋ"፡ ነቶም ሽወደን ዘይቋንቋኦም ተመሃሮ ኣየናይ ከም ዚብርትዖም ይፈልጥ'ዩ። ስለዚ ነቲ ትምህርቲ ብዝያዳ ኣብ ፍልጠት እዞም ፍሉያት ተመሃሮ ዝተመርኰሰን ምስ'ቲ ኣድላዩ ዚሰማማዕን ኪገብሮ ይኽእል። ትምህርቲ "ሽወደን ከም ካልኣይ ቋንቋ" ንቋንቋ ሽወደን ከም መሳርሒ መግለጽ ሓሳባቶም ብቓልን ብጽሑፍን ኪጥቀሙሉ ከም ዚኽእሉ ይገብሮም። ተመሃራይ ኣብ ጐድኒ ቋንቋ ኣደኡ፡ ንቋንቋ ሽወደን'ውን፡ ኣብ ካልኦት ዓይነታት ትምህርቲ፡ ከም ስሉጥ መሳርሒ መደለብ ፍልጠት ገይሩ ኪጥቀመሉ ኪኽእል ኣሎዎ።

ትምህርቲ "ሽወደን ከም ካልኣይ ቋንቋ" መብዛሕትኡ ግዜ ኣብ ንእስ ዝበሉ ጐጅለታት ይካየድ። ንተመሃሮ ዝሓሸ ተኽእሎ ናይ ምጽናዕ፣ ንመምህር ድማ ኣብ ምሕጋዝ ነፍሲ ወከፍ ተመሃራይ ዝነውሐ ግዜን ዕድልን ይህቦም። ከምቲ ኣብ ዓበይቲ ክፍልታት ዚውሃብ ትምህርቲ ዘይኮነ፡ ተመሃሮ ንዝርርብ ዝዓበየ ዕድል ኣሎዎም። ኣብ ንእስ ዝበለ ጐጅለ፡ ንዘይተረደኣካን፡ ቅኑዕ ቃልን ኣገላልጻኡን ንምርካብ ኣብ ዚጽግመካን፡ ንመምህር ምሕታት ክትደፍር እውን ዝቐለለ ይኸውን።

ትምህርቲ ንሰብ ድርበ-ቋንቋ ተመሃሮ፡ ኣብ ትምህርቲ "ሽወደን ከም ካልኣይ ቋንቋ"ን ካልኦት ዓይነታት ትምህ ርትን ብኸመይ ከም ዚውሃብ፡ ንቤት ትምህርቲ ውላድኩም ተወከሱ።

Några ordförklaringar

Andraspråk: Det eller de språk som börjar läras in efter förstaspråket. Det är inte alltid lätt att dra gränsen mellan förstaspråk och andraspråk. När det gäller ett barn som börjar lära sig ytterligare ett språk i mycket tidig ålder kan man säga att barnet har två förstaspråk.

Förstaspråk: Det eller de språk som ett barn börjar lära sig först.

Hemspråk: Begreppet ”hemspråk” uppkom i samband med den så kallade hemspråksreformen som började genomföras 1977. Hemspråksundervisning kallas numera modersmålsundervisning. Barn har rätt till modersmålsundervisning om någon av föräldrarna eller vårdnadshavarna har ett annat språk än svenska som modersmål och om man använder språket dagligen med barnet.

Majoritetsspråk: Det största och dominerande språket i landet. I Sverige är svenska majoritetsspråket.

Minoritetsspråk: De språk som talas av delar av befolkningen. I Sverige finns fem officiella inhemska minoritetsspråk, *finska, jiddisch*, *meänkieli, romani chib* och *samiska* och ett mycket stort antal språk som talas av nytillkomna minoriteter, t ex *arabiska, danska, kurdiska*, *persiska*, *turkiska* och *somaliska.*

Modersmål: Termen ”modersmål” är ett mångtydigt begrepp, men vanligtvis menar man det/de första språk som lärs in i hemmet.

Tvåspråkighet: Termen ”tvåspråkighet” används ofta som samlingsterm för ”två- eller flerspråkighet”.

ገለ መግለጽታት ቃላት

ካልኣይ ቋንቋ - እቲ/እቶም ድሕሪ ቀዳማይ ቋንቋ ዚውሃብ/ቡ ቋንቋ/ታት ኢዩ/ዮም። ኣብ መንጎ ቀዳማይን ካልኣይን ቋንቋ ዘሎ ዶብ ንምፍላይ ነሉ ግዜ ቀሊል ኣይኮነን። ገና ብቜልዓኡ ተወሳኺ ቋንቋ ንዝተማህረ ቈልዓ ብዚምል ከት፡ እቲ ቜልዓ ክልተ ቀዳሞት ቋንቋታት ኣሎዎ ኪብሃል ይክኣል።

ቀዳማይ ቋንቋ - እቲ/እቶም መጀመርታ እቲ ቜልዓ ዚም ሃሮ/ም ቋንቋ/ታት ኢዩ/ዮም።

ቋንቋ-ሃገር - እዚ ኣምር'ዚ፡ ምስ'ቲ ብ1977 ኪትኣታተው ዝጀመረ ጽገና ቋንቋ-ሃገር ዝተባህለ ተተሓሒዙ ዝቜመ'ዩ። ትምህርቲ ቋንቋ-ሃገር ሕጂ ትምህርቲ ቋንቋ-ኣደ ተባሂሉ ይጽዋዕ ኣሎ። ሓደ ካብ ወለዲ ወይ መጕዚት፡ ቋንቋ-ኣደ ኦም ዘይሽወደን ምስ ዚኸውን፣ እሞ መዓልታዊ ምስ ውላ ዶም በቲ ቋንቋ'ቲ ዚዛረቡ ምስ ዚኸሉ፣ ቈልዑ ትምህርቲ ቋንቋ-ኣደ ኪወስዱ መሰል ኣሎዎም።

ቋንቋ-ብዙሓን - እቲ ዝዓበየን ዓብላልን ቋንቋ ናይ'ታ ሃገር። ኣብ ሃገር ሽወደን ቋንቋ ሽወደን'ዩ ቋንቋ-ብዙሓን።

ቋንቋ-ውሑዳን - እቶም ብገለ ክፋላት ናይ'ቲ ህዝቢ ዚዝረቡ ቋንቋታት። ኣብ ሽወደን ሓሙሽተ ወግዓውያን ቋንቋታት-ውሑዳን ውሽጢ-ሃገር ኣለዉ፡- ፊንላንዳዊ፡ ዩዲሽ፡ መኣንኬሊ፡ ሮማኒ ቺብ፡ ሳሚ። ካልኦት፡ ሓደስቲ እታው ዚዛረቡሎም፡ ኣዝዮም ብዙሓት ቋንቋታት-ውሑዳን፡ ከም ዓረብ፡ ዳንማርክ፡ ኩርድ፡ ፐርስያዊ፡ ቱርኪ፡ ሶማል ዝኣመ ሰሉ ድማ ኣለዉ።

ቋንቋ-ኣደ - ሰፊሕ ኣምር ኮይኑ፣ ኣውራ ግን እቲ/ቶም ኣብ ቤት ዚጽናዕ/ዑ ቀዳማይ/ሞት ቋንቋ/ታት ማለት'ዩ።

ድርቢ-ቋንቋነት - ንኽልተ ወይ ዝያዳ ቋንቋታት፡ ብድምር ንምግላጽ እንጥቀመሉ'ዩ።

För vidare läsning

Arnberg, Lenore (1988), *Så blir barn tvåspråkiga. Vägledning och råd under förskoleåldern*. Stockholm: Wahlström & Widstrand. (Boken finns också översatt till arabiska, engelska, finska och spanska.)

Baker, Colin (1996), *Barnets väg till tvåspråkighet: råd till föräldrar och lärare i förskola och grundskola*. Uppsala: Påfågeln.

Håkansson, Gisela (2003), *Tvåspråkighet hos barn i Sverige*. Studentlitteratur

Hyltenstam, Kenneth (red.) (1996), *Tvåspråkighet med förhinder? Invandrar- och minoritetsundervisning i Sverige*. Lund: Studentlitteratur.

Hyltenstam, Kenneth (red.) (1999), *Sveriges sju inhemska språk – ett minoritetsperspektiv*. Lund: Studentlitteratur.

Lightbown, Patsy and Spada, Nina (2003), *How Languages are Learned*. Oxford University Press. Revised edition.

Andra tips

För den som har tillgång till Internet (finns bl.a. på alla bibliotek) finns mycket information att hämta om tvåspråkighet i familjen och i skolan.

Om modersmålsundervisningen i förskolan och skolan kan man läsa på Tema Modersmål som ligger på Skoldatanätet. Där finns också särskild information riktad till föräldrar och till barn.
http://www.skolutveckling.se/mangfald

Mer information om svenska som andraspråk finner man bl.a. på Nationellt centrums hemsida:
http://www.lhs.se/sfi

ንዝያዳ ንባብ

Arnberg, Lenore (1988), *Så blir barn tvåspråkiga. Vägledning och råd under förskoleåldern*. Stockholm: Wahlström & Widstrand.
ቁልዑ ሰብ ድርበ-ቋንቋ ንኪኾኑ፡ መምርሒ ንወለድን መምህራንን ብዛዕባ ድርበ-ቋንቋነት ኣብ ቅድመ-ትምህርትን ቤት-ትምህርትን (እቲ መጽሓፍ ብቋንቋታት ሽወደን፡ ዓረብ፡ እንግሊዝ፡ ፊንላንድን ስጳኛን ተሓቲሙ ይርከብ)

Baker, Colin (1996), *Barnets väg till tvåspråkighet: råd till föräldrar och lärare i förskola och grundskola*. Uppsala: Påfågeln.

Håkansson, Gisela (2003), *Tvåspråkighet hos barn i Sverige*. Studentlitteratur

Hyltenstam, Kenneth (red.) (1996), *Tvåspråkighet med förhinder? Invandrar- och minoritetsundervisning i Sverige*. Lund: Studentlitteratur.

Hyltenstam, Kenneth (red.) (1999), *Sveriges sju inhemska språk – ett minoritetsperspektiv*. Lund: Studentlitteratur.

Lightbown, Patsy and Spada, Nina (2003), *How Languages are Learned*. Oxford University Press. Revised edition.

ካልኦት ሓበሬታታት

ናብ መርበብ ኢንተርነት ንዚኣትዉ፡ (ኣብ ኣብያተ ንባብ ኣለዉ) ብዛዕባ ድርበ-ቋንቋነት ኣብ ስድራ-ቤታትን ኣብያተ ትምህርትን ሰፊሕ ሓበሬታ ይርከብ።

ብዛዕባ ትምህርቲ ቋንቋ-ኣደ ኣብ ቅድመ-ትምህርትን ቤት ትምህርትን፡ ኣብ መርበብ ቋንቋ-ኣደ ኪርኢ ይክኣል። ኣብኡ ናብ ወለድን ቁልዑን ዝኣመተ ፍሉይ ሓበሬታ'ውን ይርከቦ።
http://www.skolutveckling.se/mangfald

ንዝያዳ ሓበሬታ ብዛዕባ ሽወደን ከም ካልኣይ ቋንቋ ኣብ ሃገራዊ ማእከል መርበብ ርኣዩ!
http://www.lhs.se/sfi

Innehåll och utformning
av denna broschyr
har utarbetats av
Språkforskningsinstitutet i Rinkeby
i samarbete
med föräldrar, förskollärare och lärare
och med forskare vid
Centrum för tvåspråkighetsforskning,
Stockholms universitet.

Institutet tackar dem alla varmt
för värdefulla synpunkter!

Myndigheten för skolutveckling har bekostat
översättning och tryckning.

ትሕዝቶን ኣቀራርጻን
ናይ'ዚ መንሹር'ዚ፡
ብምትሕብባር ወለድን፡ መምህራን
ቅድመ-ትምህርትን፡ መምህራንን፡
ኣብ ዩኒቨርሲቲ ስቶክሆልም ዘሎ
ማእከል ምርምር ድርበ-ቋንቋነት
ዚርከቡ ተመራመርትን፡
በቲ ኣብ ሪንክቢ ዚርከብ
ትካል ምርምር ቋንቋታት ዝተዳለወ ኢዩ።

እዚ ትካል'ዚ ንኹሎም ጠቓሚ ርእይቶታቶም
ዘበርከቱ ልዑል ምስጋና የቕርብ።

ንመተርጐሚኡን መሕተሚኡን
ብበዓል ስልጣን ምምዕባል ትምህርቲ ተመወለ።

TVÅ SPRÅK ELLER FLERA?

Råd till flerspråkiga familjer

De råd som ges i den här broschyren grundar sig på aktuell kunskap om barns tvåspråkiga utveckling och bygger på de senaste forskningsrönen, förslag och synpunkter från föräldrar, pedagoger i förskola och skola och från forskare vid andra institutioner.

Råden är allmänna och passar många men kanske inte alla. Givetvis ska varje förälder välja det som känns naturligast och bäst i den egna familjen.

Broschyren är tvåspråkig och ges ut på svenska samt albanska, arabiska, bosniska, engelska, finska, somaliska, spanska,turkiska, kurmanji (nordkurdiska), arli (romani), lovari (romani), persiska, polska, ryska, thailändska och tigrinska.

ክልተ ቋንቋታትዶ ዝያዳ?

ምኽሪ ንብዝሒ-ቋንቋ ዘሎዎም ስድራቤታት

ኣብ'ዚ መንሹር'ዚ ዚርከብ ምኽርታት ኣብ እዋናዊ ፍልጠት ብዛዕባ ምዕባለ ድርብ ቋንቋ ቁልዑን፡ ኣብ ዝሓደሰ ውጽኢት ምርምር፡ ሓሳባትን ርእይቶን ወለዲ፡ ኣብ ቅድመ-ትምህርትን ትምህርትን ዘለዉ ናይ ትምህርቲ ፈላጣትን፡ ኣብ ካልኦት ትካላት ዚርከቡ ተመራመርትን ዝተመርኰሰ ኢዩ።

እቲ ምኽሪ ሓፈሻዊ ኮይኑ፡ ንኹሉ'ኳ እንተዘይተሰማምዐ ንብዙሓት ዚሰማማዕ ኢዩ። ርግጽ'ዩ፡ ነፍሲ ወከፍ ወላዲ ነቲ ንዕኡ ባህርያውን ነቲ ስድራ-ቤቱ ድማ ዝበለጸን ኮይኑ ዚስምዖ ኪመርጽ ይግባእ።

እዚ መንሹር'ዚ ድርብ ቋንቋ ዘሎዎ ኮይኑ፡ ብቋንቋታት ኸወደንን ብዓረብ፡ ቦስኒያ፡ እንግሊዝ፡ ፊንላንድ፡ ሶማልያ፡ ስጳኛ፡ ቱርኪ፡ ኩርማንጂ፡ (ሰሜናዊ ኩርዲ)፡ ኣርሊ (ሮማኒ)፡ ሎቫሪ (ሮማኒ)፡ ፋርሲ፡ ፖላንድ፡ ሩስያ፡ ታይላንድን ትግርኛን ተተርጒሙ ተዳልዩ ኣሎ።

MYNDIGHETEN FÖR SKOLUTVECKLING

SPRÅKFORSKNINGSINSTITUTET i Rinkeby

STOCKHOLMS STAD